

Коловерті

О. Генрі

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Онуфрієнко Є.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

«Коловерті» — одна з 12-ти збірок новел О.Генрі, що їх видавництво «Богдан» запланувало до друку. Саме завдяки своїм оповіданням, у яких іскрометний гумор тісно переплітається з маленькими трагедіями, а їхнє закінчення неможливо передбачити, письменник і зажив світової слави.

I

Світ і двері

Улюблена витівка, до якої вдаються автори, аби загал читав їхні історії, — ствердити, що це правдива оповідка, а відтак додати, що Правда дивніша за Вигадку. Я не знаю, чи правдиве те оповідання, яке бажаю вам розповісти, а проте один іспанець — керівник господарської служби на фруктовому пароплаві «El Carrero» 1 — присягався мені вітварем Матері Божої Гваделупської 2, що дістав ці відомості від заступника консула Сполучених Штатів у Ла-Пасі — себто, від людини, яка не могла знати й половини цієї історії.

Щодо згаданої вище приказки, то я радо зруйную її, ствердивши, що нещодавно в одній цілковито вигаданій історії прочитав такий рядок: «Нехай буде так, — мовив поліціант». Із Правдою ще ніколи не траплялося нічого аж такого дивного.

Коли Г. Фергюсон Геджес, підприємець-мільйонер, вкладник та добре знаний у Нью-Йорку світський гульвіса, звертав свої думки на бенкетні справи і звістка про це розносилася навсібіч, викидаили запобіжно змахували індійськими палицями 3, офіціанти ставили на його улюблені столики небитку порцеляну, цілі гурти кебменів скупчувалися попід окрайком перед кафе, що працюють цілу ніч, а обережні касири у місцях, до яких він мав звичку навідуватися, заздалегідь записували на його рахунок кілька плящин, неначе передмову та вступ.

У місті, де навіть той чоловік, що відкрає для вас скибочку яловичини за стійкою з безкоштовними перекусками, їздить на роботу на власній автівці, один-однісінький мільйонер — то не аж

така вагома грошова потуга. А проте Геджес витрачав свої гроші щедрою рукою, вельми бучно та показово, неначе простий службовець, який розтринькує свій тижневий зарібок. Та й, зрештою, барменові геть не цікавий ваш резервний капітал. А вашу платоспроможність він радше перевірятиме, зазирнувши до власного касового апарата, аніж до «Бредстріт» 4.

Того вечора, з якого починається викладення фактів у цій справі, Геджес саме вдаряв лихом об землю у товаристві п'яти чи шести своїх приятелів — знайомих та друзів, які зібралися навколо нього.

Серед них було й двійко молодших чоловіків — Ральф Мерріам, посередник, та Вейд, його друг.

Товариство найняло двох глибоководних кебменів. На Колумбус-Серкл 5 вони почали свій дрейф, який тривав достатньо довго, аби всмак поганьбити статую великого мореплавця, геть непатріотично вишпетивши його за те, що мандрував, аби знайти якусь там землю, замість шукати рідини. Північ застала цю команду викинутою на безлюдний острів задньої кімнати дешевого кафе десь аж ген у передмісті.

Геджес був украй зухвалий, зарозумілий та задержуватий. Був він кремезний та міцний, вже сивий, а проте сильний та жвавий, він уже добряче підпив і ладен був галабурдити аж до ранку. Зчинилася суперечка — через якусь незначну дрібничку — суперники дали волю п'ятипалим словам — словам, обмінявшись якими, противники неначе кинули одне одному рукавичку. У тій суперечці Мерріам відіграв роль словесного пробійголови.

Геджес рвучко підвівся, схопив свій стілець, розмахнувся та несамовито обрушив його додолу, замірившись уперіщити Мерріама по голові. Мерріам ухилився, витягнув невеличкого револьвера та вистрілив Геджесові просто в груди. Чільний гувльвіса поточився, недоладною купою впав на долівку та лежав непорушно.

Вейд, який мешкав у передмісті й щодня їздив до Нью-Йорка та назад, виробив у себе звичку діяти швидко. Він мерщій чкурнув із Мерріамом через бічні двері назовні, провів його за ріг вулиці, пробігся з ним один квартал, а тоді упіймав кеб. Вони проїхали п'ять хвилин, а відтак вийшли на темному розі та відпустили кебмена. На вулиці навпроти сяяли вогні, зраджуючи гарячкову гостинність місцевого шинку.

— Йди до задньої кімнати тієї корчми, — мовив Вейд, — і чекай. Я піду та з'ясую, що там коїться, а тоді дамся знати. Поки мене не буде, можеш випити два трюнки — але не більше.

За десять хвилин до першої Вейд повернувся.

— Тримайся, старий приятелю, — мовив він. — Швидка допомога дісталася туди водночас зі мною. Доктор сказав, що він мертвий. Можеш вихилити ще один трюнок. Дозволь мені подбати про все для тебе. Ти маєш утікати. Не думаю, що закон розглядатиме стілець як смертельну зброю. Мусиш ушиватися звідси, бо ж нема на те іншої ради.

Мерріам буркотливо поскаржився на холоднечу та замовив ще один трюнок.

— Чи помічав ти оті здоровезні вени на тильному боці його долонь? — промовив він. — Незмога було мені на них дивитися...Ой, незмога було мені...

— Нумо, випий ще один, — сказав Вейд, — а тоді ходімо. Я подбаю про усе, що тобі знадобиться.

Вейд дотримав обіцянки, і то так ревно, що вже на ранок, об одинадцятій годині, Мерріам був на пристані Іст-Рівер 6 та спокійно ступив на облавок п'ятисоттонного фруктового пароплава, тримаючи у руці новеньку валізу, повну нового одягу та щіток для волосся. Судно перевозило перший у цьому сезоні вантаж лаймів із порту Лимон 7 і нині прямувало додому. У кишені Мерріама лежав увесь його банківський баланс, що дорівнював двом тисячам

восьмистам доларам банкнотами великої вартості та короткі настанови, які радили йому накопичити якомога більше миль поміж собою та Нью-Йорком. На будь-що інше часу просто не було.

Мерріам попрямував з порту Лимон на південь, уздовж узбережжя. Спочатку він плів на шхуні, тоді на шлюпі, дістався Колона 8, звідти через перешийок — до Панами, а вже там упіймав «волоцюгу» 9, що прямував із Каляю 10 до усіх тих проміжних портів, які могли привабити шкіпера й змусити його відхилитися від курсу.

У Ла-Пасі Мерріам вирішив зійти на берег — у Ла-Пасі Прекрасному, невеликому містечку, що не мало порту та задихалося, оповите стрічкою буйної зелені, яка перев'язувала підніжжя гори, що прохромлювала небеса. Саме тут і зупинився маленький пароплав, а капітанова плоскодонка доправила його на берег, аби він відчув пульс кокосового ринку. Мерріам узяв свою валізу і теж поплив та й залишився на цьому березі.

Кальб, заступник консула, громадянин Сполучених Штатів, який мав греко-вірменське походження, був народжений у Гессен-Дармштадті 11, а освіти здобув на передвиборчих кампаніях у Цинциннаті, вважав геть усіх американців за своїх братів та банкірів. Він припнувся до Мерріамового ліктя та познайомив його з кожнісінькою людиною у Ла-Пасі, яка носила взуття, позичив у нього десять доларів та й подався назад до свого гамака.

Край бананового гаю стояв невеличкий дерев'яний готель, що виходив на море та вдовольняв смаки тих нечисленних іноземців, які віддалилися від світу до цього журливого перуанського містечка 12. Під Кальбові рекомендації: «Потисніть руку панові...» Мерріам покірливо обмінявся рукостисканнями із німецьким доктором, одним французьким та двома італійськими торговцями, і ще з трьома-чотирма американцями, про яких говорилося як про золотих людей, каучукових людей, людей червоного дерева — яких

завгодно, але не людей з живої плоті.

Після вечері Мерріам разом із Біббом, вермонтцем, який займався тим, що постачав гідравлічне обладнання для розробки копалень, усівся в кутку широкої передньої *galeria* 13, палив та цмулив шотландське віскі. Перед Мерріамом розкинулося неосяжне море, осяяне місячним світлом, і, здавалося, що те море, понад усяке розуміння, відокремлює його від старого життя. Аж нині, вперше від тієї миті, як Мерріам, цей нещасний утікач, прокрався на облавок фруктового пароплава, та страхітлива трагедія, в якій йому випало зіграти таку згубну роль, почала помалу втрачати свої чіткі обриси. Відстань дещо розмила те лиховісне видиво та трохи втамувала його біль. А Бібб тим часом відкрив шлюзи давно стримуваного велемовства й нестямився з радощів, що нарешті здобув собі слухача, який ще не відчував на собі тортур стократного повторення його поглядів та теорій.

— Ще один рік, — мовив Бібб, — і я подамся назад, до божої країни. Ох, таж знаю, тут просто чарівно, та й *dolce far niente* 14 тут просто донесхочу, а проте ця країна створена явно не для того, аби у ній жила біла людина. А тобі ж бо час до часу буває просто необхідно поплуганитися крізь снігові замети, подивитися, як грають у бейсбол, вдягнути цупкий комірець та послухати, як поліціант на тебе свариться. Та хай там як, а Ла-Пас — то напrawdę добра стара місцинка, схожа на нездійсненну мрію. А ще тут є місіс Конант. Коли хтось із нас почувається вже аж так кепсько, що хоч у море стрибай, — він чимдуж мчить до її будинку та освідчується їй у коханні. Дістати відкоша від місіс Конант — набагато приємніше, ніж топитися. І то, кажуть, що тонути — то вельми приємне відчуття.

— І багато тут таких, як вона? — запитав Мерріам.

— Ніде більше немає жоднісінької такої, як вона, — мовив Бібб, втішено зітхнувши. — Вона — єдина біла жінка в усьому Ла-Пасі.

Усі решта мають найрозмаїтіші барви та масті — від строкатої саврасої і аж до того кольору, який має та клавіша піаніно, що видає звуки у тональності сі бемоль. Вона тут уже рік. Приїхала сюди з... ну, ви знаєте, як то жінки говорять — попроси їх сказати «мотузочка», а вони тобі на те відкажуть: «вороняча лапа» та «колиска для кішки» 15. Часом ви собі гадаєте, що вона — з Ошкоша 16, а іншим разом — що з Джексонвілля, що у Флориді, а наступного дня — вже з Кейп-Коду 17.

— Таємниця? — наважився припустити Мерріам.

— Мм... ну, такий вона має вигляд; зате говорить досить прозоро. Але ж вона жінка, а ви ж бо знаєте, які ці жінки. Гадаю, якщо пані Сфінкс колись заговорить, то почуємо ми від неї щось на кшталт: «Божечку мій! Таж до вечері надходить дедалі більше гостей, а тут нічого їсти, крім піску». Але ви не думатимете про таке, коли побачите її, Мерріаме. І ви таки теж освідчитесь їй у коханні.

Коротше кажучи, Мерріам таки зустрівся з нею і таки освідчився їй у коханні. Він побачив перед собою жінку в чорному, яка мала волосся кольору бронзових крилець індички та таємничі очі, сповнені спогадів, що... гаразд, оті очі мали такий вигляд, наче вона була добре навченою пупорізкою, яка свого часу наглядала за створенням Єви. Її слова та манери, втім, були доволі ясні, казав Бібб. Вона говорила щось непевне про друзів, яких буцімто мала у Каліфорнії та у низинних округах Луїзіани. Їй пасували тропічний клімат та бездіяльне життя; вона міркувала про те, аби якось згодом купити помаранчевий гай; і Ла-Пас, загалом, її причарував.

Мерріамове весілля до пані Сфінкс тривало три місяці, навіть попри те, що він і сам тоді не знав, що женихатиметься до неї. Він послуговувався нею як протиотрутою від докорів сумління, та й незчувся, як набув звичку. Впродовж того часу він не отримував жодних новин із дому. Вейд не знав, де саме зараз перебуває його

друг; а Мерріам не був певен щодо точної Вейдової адреси, та й боявся писати. Він вважав за ліпше на деякий час залишити справи, як вони є.

Якось по обіді вони з місіс Конант винайняли двох поні та поїхали на прогулянку вздовж гірської стежини до холодної річечки, що струменіла додола з невисоких гір. Вони зупинилися попиту води, й отоді Мерріам висловився — він освідчився їй у коханні, як і пророкував Бібб.

Місіс Конант окинула його поглядом, сповненим осяйної ніжності, а тоді її обличчя набуло такого дивного, змученого виразу, що Мерріама пробрав дроз, любовне сп'яніння минулося і він знову повернувся до тям.

— Благаю вас, Флоренс, пробачте мені, — мовив він, відпускаючи її руку, — та я мушу зректися частини того, що нині сказав. Звісно ж, я не можу просити вас стати моєю дружиною. У Нью-Йорку я вбив людину — чоловіка, який був моїм другом — застрелив його — у доволі боягузливий спосіб, я це розумію. Звичайно, пиятика — це не вибачення для такого вчинку. Несила було мені більше мовчати; і я ніколи не відмовлюся від того, що сказав. Я приїхав сюди як утікач від правосуддя; і... гадаю, на цьому наше знайомство й закінчується.

Місіс Конант старанно обривала листочки з низько похиленої гілки лаймового дерева.

— Гадаю, що так, — сказала вона низьким та на диво непевним тоном. — Та це залежить від вас. Я буду така сама відверта, як і ви. Я отруїла свого чоловіка. Я — вдова, яка зробила себе сама. Чоловік не може покохати вбивцю. Тож, я гадаю, на цьому наше знайомство й закінчується.

Вона повільно звела на нього погляд. Його обличчя трохи зблідло, і він лише безтямно витріщався на неї, неначе глухонімий, який не може зрозуміти, про що йде мова.

Вона рвучко ступила до нього, її руки задерев'яніли, а очі палили вогнем.

— Не дивіться на мене так! — скрикнула вона, немов від пронизливого болю. — Прокляніть мене чи відверніться від мене, але не дивіться на мене так! Чи ж для того я народилася жінкою, аби мене били? Якби ж то я могла показати вам... на моїх руках та на спині — шрами... а відтоді минуло більше року — шрами, що їх залишив він по своїх нападах жорстокої люті. Та навіть свята черниця повстала би проти такого та повергнула би того диявола. Так, я вбила його. Ще й нині щонаочі до мене уві сні повертаються усі ті мерзенні та страхітливі слова, які він кинув мені в обличчя того останнього дня. А слідом за словами посипалися його удари, і моєму довготерпінню прийшов край. Того пообіддя я дістала отруту. Він мав звичку щовечора, перш ніж укладатися спати, пити у бібліотеці пунш, приготований з рому та вина. Приймав він його лише з моїх прекрасних рук — адже добре знав, що мене незмінно нудить від алкогольних випарів. Коли того вечора покоївка принесла мені пунш, я відрядила її з дому з якимось дорученням, і вона спустилася сходами. Перш ніж віднести йому його випиття, я підійшла до своєї невеличкої особистої шафки та налила повну чайну ложку настоянки аконіту 18 — цього, як я довідалася, було цілком достатньо, щоб отруїти трьох людей. Я зняла зі свого банківського рахунку шість тисяч доларів, поклала їх та ще кілька необхідних речей до сумки й покинула дім, і ніхто мене не помітив. Коли я проходила повз бібліотеку, то почула, як він поточився та важко повалився на диван. Я сіла до нічного потяга, що прямував до Нового Орлеана, а звідти відплила до Бермудських островів. Зрештою, я кинула якір у Ла-Пасі. То що скажете тепер? Чи ви не годні й рота відкрити?

Мерріам повернувся до тям.

— Флоренс, — поважно мовив він. — Я жадаю вас. Мені байдуже до того, що ви зробили. Якщо цей світ...

— Ральфе, — перепинила вона його, і голос її майже зірвався на крик, — будьте моїм світом!

Її очі відтанули; вона дивовижним чином відпружилася та похитнулася до Мерріама так несподівано, що він мусив підскочити, аби її упіймати.

І ось, маєш! На яку ж то штучну прозу перетворюється оповідання, коли у ньому треба описати подібні сцени. Та нема на те ради. Кожен з нас має те підсвідоме відчуття, що нестримно тягне його до світла театральної рампі. Зворушіть як слід душу вашої кухарки — і вона завиграшки виголосить промову у стилі Булвер-Літтона 19.

Мерріам та місіс Конант були дуже щасливі. У готелі «Orilla del Mar» 20 він оголосив про свій намір заручитися з нею. Восьмеро іноземців та четверо місцевих Асторів 21 поляскали його по спині та вигукнули нещирі вітання. Педріто, бармен із манерами кастільця, спонукуваний навалою додаткових замовлень, так пожвавився, що його моторність навіть бостонського продавця вишневої газованої води змусила би набути блідо-бузкової барви від заздрощів.

Вони обоє були дуже щасливі. Відповідно до дивної математики бога споріднених душ, хмари, що затьмарювали їхнє минуле, замість темнішати, нині втратили половину своєї щільності. Вони зачинилися від світу та замкнули двері на засув. Кожен був для іншого цілим світом. Місіс Конант знову відчула себе живою. Сповнений спогадів погляд полишив її очі. Щомиті, наскільки це було можливо, Мерріам був із нею. На невеличкому плато попід гаєм пальм та калабасових дерев 22 вони збиралися побудувати чарівне бунгало. За два місяці вони мали одружитися. Щодня вони чимало годин проводили разом, міркуючи над своїми домашніми

планами. Їхній об'єднаний капітал дозволить їм започаткувати власну справу — торгівлю фруктами або деревиною, а це дасть їм змогу жити у достатку та з вигодами. «На добраніч, світе мій!» — казала місіс Конант щовечора, коли Мерріам полишав її, повертаючись до готелю. Вони були дуже щасливі. Їхнє кохання, хоч і опосередковано, мало у собі такий елемент журби, що, схоже, якраз і необхідний, аби піднести почуття закоханих на якнайвищий рівень. І скидалося на те, що їхня велика спільна недоля чи, либонь, гріх, зв'язали їх путами, які ніщо не здатне розділити.

Одного дня на узмор'ї вигулькнув пароплав. Босоногий та голоплечий Ла-Пас стрімголов помчав долі, на пляж, адже прибуття пароплава було для них водночас петлею на американських гірках, цирком, Днем Визволення 23 та чаєм о четвертій пополудні.

Коли пароплав уже був достатньо близько, наймудріші зі спостерігачів оголосили, що це — «Рајаго 24», і що прямує він уздовж узбережжя вгору — з Калья до Панами.

За милю від берега «Рајаго» зупинився. Невдовзі з нього спустили на воду човен, і він, похитуючись на хвилях, попрямував до берега. Мерріам небавом прийшов на пляж, аби й собі подивитися на прибуття. На мілководді карибські матроси зістрибнули у воду та потужним посмиком витягнули човен на вкритий рінню берег. Керівник господарської служби, капітан і двійко пасажирів видобулися з човна та попрямували, орючи ногами глибокий пісок, у керунку готелю. Мерріам глипнув на них з помірною цікавістю, як то зазвичай дивляться на незнайомців. У ході одного з пасажирів впізнавалося щось знайоме. Мерріам поглянув знов, і йому здалося, що кров у його венах перетворилася на полуничне морозиво. Їх розділяло лише десять футів. До Мерріама наближався кремезний, самовпевнений та життєрадісний, як завжди, Г. Ферґюсон Геджес, чоловік, якого він убив.

Коли Геджес побачив Мерріама, його обличчя спаленіло, аж набуло темно-червоної барви. Відтак він, за своєю старою, грубувато-добродушною звичкою, вигукнув:

— Здоров, Мерріаме, радий тебе бачити. Оце вже не очікував зустріти тебе тут. Квінбі, це мій старий друг Мерріам, він із Нью-Йорка, — Мерріаме, це — містер Квінбі.

Мерріам подав Геджесові, а тоді й Квінбі свою холодну, наче крига, руку.

— Бр-р-р-р! — сказав Геджес. — Але вже й холодного плавця маєш! Чоловіче, ти нездужаєш. Таж ти жовтий, неначе той китаєць. Либонь, тут буяє малярія? Проведи-но нас до бару, якщо тут є такий, та нумо мерщій вживімо заходів для профілактики.

Мерріам, ще й досі перебуваючи у напівкоматозному стані, повів їх у керунку готелю «Orilla del Mar».

— Ми з Квінбі, — пояснив Геджес, який натужно пихкотів, чвалаючи ковзким піском, — придивляємося до цього узбережжя та шукаємо якусь справу, аби вкласти у неї гроші. Оце ми допіру завітали були до Консепсьйона, Вальпараїсо та Ліми. Капітан отого порому, на якому ми припливли, розповів нам, що тут є незлі можливості для розробки срібних копалень. Тож ми й зійшли на берег. То де тут те кафе, Мерріаме? О, у цьому переносному павільйоні на кшталт тих, у яких продають газовану воду?

Залишивши Квінбі перед шинквасом, Геджес відтягнув Мерріама набік.

— Ну й що усе це мало би означати? — із грубуватою сердечністю мовив він. — Ти що, кривдишся з отієї нашої дурнуватої сварки?

— Я думав, — відказав Мерріам, затинаючись, — я чув... мені казали, що ти... що я тебе...

— Ну, як бачиш, ані ти мене — не..., ані я — не..., — мовив Геджес. — Той дурний молодий хірург невідкладної допомоги

сказав Вейдові, що я — кандидат до домовини, і то лише тому, що я трохи стомився та припинив дихати. А я впродовж місяця відлежався у приватному шпиталі; та ось він я, хвицяюся незгірше, ніж раніше. Ми з Вейдом намагалися тебе знайти, але не змогли. Нумо, Мерріаме, потиснім одне одному руку й забудьмо усе те. Я завинив так само, як і ти; а той постріл наравду лише пішов мені на користь — зі шпиталю я вийшов здоровий та дужий, мов той конисько, що возить кеб. Гайда — той трунок уже чекає.

— Старий, — мовив Мерріам, запинаючись від розчулення, — не знаю, як тобі віддячити... я... ну, знаєш...

— Ой, та забудь ти про те, — пророкотів Геджес. — Квінбі помре зі спраги, якщо ми вже нині не складемо йому товариство.

• • •

Далі — у повній книжці «Коловерті».
nashaknyga.com.ua